RABHADH

An páipéar seo a thabhairt suas le do fhreagarleabar - sin nó caillfear marcanna.

M.59AT

An Roinn Oideachais agus Eolaíochta

Scrúdú na hArdteistiméireachta, 2000

DÉ CÉADAOIN 21 MEITHEAMH 9.30 – 12.00

EACNAMAÍOCHT - ARDLEIBHÉAL

ROINN A (100 marc)

Scrúduimhir

THALL ®

Freagair do rogha sé cheist:-

1. Luaigh **TRÍ** shampla de chonstaicí le saor-iontráil isteach in aon tionscal:

(i) ....

(ii) ....

(iii) ....

(16 marc)

2. (a) Ceannaíonn tomhaltóir 100 aonad d'earra ar phraghas £1.
Ardaítear an praghas go dtí £1.25, agus ceannaíonn sé/sí 80 aonad.
Ríomhaigh Praghasleaisteachas an Éilimh ag an tomhaltóir seo.
(Taispeáin do chuid oibre)

....

....

....

....

(b) An bhfuil an t-éileamh ar an earra seo leaisteach, neamhleaisteach, nó leaisteach aonadach?

....

(16 marc)

3. Is mar seo a mhínítear an "**geilleagar dubh**".

....

....

....

(16 marc)

4. Abair céard is brí leis an **Leathan-Soláthar Airgid (M3)**.

....

....

....

(16 marc)

5. Abair céard atá i gceist le **Comhardú Beart Uathrialach** i gComhardú na nÍocaíochtaí:

....

....

....

(16 marc)

6. Séard is **praghas soláthair ag toisc táirgeachta** ná:

....

....

....

(17 marc)

7. Íocann rialtas na hÉireann faoi láthair fiacha na mac léinn sa chuid is mó de choláistí tríú leibhéil in Éirinn. Déan tagairt do **DHÁ** bhuntáiste eacnamaíochta agus do **DHÁ** mhíbhuntáiste eacnamaíochta atá ag an bheartas seo do gheilleagar na tíre.

Buntáistí:

(i) ....

(ii) ....

Míbhuntásití:

(i) ....

(ii) ....

(17 marc)

8. (a) Líon isteach go hiomlán an tábla seo:

Líon daoine fostaithe	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
Táirgeacht Iomlán, in aonaid	**10**	**25**	**42**	**58**	**62**
Táirgeacht Imeallach, in aonaid					

(b) Abair cathain go díreach a thosaíonn **Toradh Laghdaitheach Imeallach**..............................

(c) Mínigh cén fáth go mbíonn Toradh Laghdaitheach Imeallach ann ....

....

....

(17 marc)

9. Rinne Adam Smith a chion féin maidir le tuairimíocht eacnamaíochta - luaigh **TRI** shlí aige:

(i) ....

(ii) ....

(iii) ....

(17 marc)

An Roinn Oideachais agus Eolaíochta
Scrúdú na hArdteistiméireachta, 2000

EACNAMAÍOCHT - ARDLEIBHÉAL
(400 MARC)

DÉ CÉADAOIN, 21 MEITHEAMH 2000 – MAIDIN, 9.30 - 12.00

Freagair sé cheist as Roinn A agus ceithre cheist as Roinn B. Tabharfar creidiúint as an bhfreagairt a bheith soiléir cruinn cuí agus ar an ábhar a bheith leagtha amach i ndea-ord.

ROINN A (100 marc)

Tá na ceisteanna sa roinn seo ar bhileog faoi leith agus tá spás do na freagraí. Tugtar an bhileog sin in iomláine ar ais le do fhreagarleabhar ag deire an scrúdaithe.

ROINN B (300 marc)

Ceithre cheist le freagairt. Tá an líon céanna marcanna (.i. 75) ag na ceisteanna uilig. Tabhair faoi deara go bhfuil fo-chodanna iontu.

1. (a) Mínigh, agus tabhair sampla den **Phrionsabal** nó den **Dlí a bhaineann le Torthaí Comhimeallacha faoi Iompraíocht Tomhaltóirí**. (20 marc)

(b) Is ar dhá earra, Earra X agus Earra Y, a chaitheann tomhaltóir an t-ioncam iomlán. Is earraí normálta iad araon ach ní earraí comhlánacha iad. Tagann laghdú ar phraghas earra X; níl athrú ar bith ar phraghas earra Y. Leanann an tomhaltóir ag caitheamh iomlán an ioncaim orthu araon. Mínigh an difir idir an slí a bhfuil tionchar ag laghdú an phraghais, ar éileamh an dá earra - le cabhair ó **iarmhairt ón Ionadú** agus **ón iarmhairt Ioncaim**.

(30 marc)

(c) (i) Mínigh go hachomair, céard is brí le **<u>Dlí an Éilimh</u>**.

(ii) Tá eisceachtaí ag Dlí an Éilimh úd.
Mínigh go cruinn **<u>TRÍ</u>** cinn de na heisceachtaí seo. (25 marc)

[75 marc]

2. (a) Mínigh **'idirdhealú praghsanna'** agus tabhair sampla **<u>AMHÁIN</u>** de. (10 marc)

(b) Luaigh agus mínigh **<u>TRÍ</u>** choinníol is gá a bheith ann ionas go mbeidh ar a cumas ag comhlacht úsáid a bhaint as idirdhealú praghsanna. (20 marc)

(c) Is monoplaí comhlacht airithe sa mhargadh intíre, agus í ag easpórtáil go dtí margaí thar lear, ina bhfuil iomaíocht fhoirfe. Ba mhian léi uasmhéadú ar an bhrabús. Mínigh, le léaráid ar a bheidh lipéidí soiléire, an chothromaíocht fhadthréimhseach atá ag an mhonoplaí úd atá ag idirdhealú praghsanna. (30 marc)

(d) Bheadh sochar b'fhéidir ag an chomhlacht sin lastuas as barraineachtaí mhórscála inmheánacha.

(i) Céard is brí le **barraineacht scála inmheánach**?

(ii) Luaigh **<u>DHÁ</u>** shampla de bharraineacht mhórscála inmheánach a bheadh indéanta.

(15 marc)

[75 marc]

3. (a) (i) Tarraing cuar an mheán-chostais ghearr-reatha agus cuar an mheán-chostais fhad-reatha.

(ii) Mínigh cén fáth go bhfuil an dealramh áirithe sin ag gach cuar díobh.

(25 marc)

(b) Bíodh **<u>DHÁ</u>** léaráid agat, agus lipéidí soiléire orthu, chun an gaol a mhíniú:

(i) idir cuar an mheán-chostais ghearr-reatha agus cuar an mheán-chostais fhad-reatha.

(ii) idir cuar an mheán-chostais ghearr-reatha agus cuar an mheán-chostais imeallaigh.

(30 marc)

(c) Ba mhian le comhlacht áirithe a líon oibrithe a ardú óna 5 go dtí 6 fhostaí.
Chuige sin, is gá an ráta pá seachtainiúil a ardú óna £200 go dtí £230 an fostaí.

(i) Mínigh an bhrí atá ag **<u>costas imeallach saothair</u>**.

(ii) Ríomhaigh, ón eolas lastuas, an costas imeallach saothair atá ag an chomhlacht úd.

(20 marc)

[75 marc]

4. **(a)** Séard atá in <u>éifeachtacht imeallach an chaipitil</u> ná an breis-bhrabús tuillte ag fiontraí as breis-aonad an chaipitil a úsáid.
Luaigh agus mínigh cén fáth a dtiocfadh laghdú ar éifeachtacht imeallach an chaipitil. (20 marc)

(b) Mínigh **<u>TRÍ</u>** chúis Keynes le hairgead a choinneáil i seilbh. Léirigh **<u>DHÁ</u>** phríomhthionchar atá ar gach cúis díobh. (30 marc)

(c) Trácht a dhéanamh ar na torthaí do gheilleagar na hÉireann ag eascair as ardú ar rátaí úis. (25 marc)
[75 marc]

5. Léirítear sa tábla seo Dlí an Bhuntásite Chomparáidigh.

<u>TÍR</u>	**<u>TÁIRGE</u>** ***(SOLÁTHAR SAN UAIR AG DUINE AMHÁIN)***	
	BIA	**INNEALRA**
Tír A	**8 dtonna**	**2 aonad**
Tír B	**16 tonna**	**8 n-aonad**
Aschur Iomlán	**24 tonna**	**10 n-aonad**

(a) (i) Dlí an Bhuntáiste Chomparáidigh a scríobh amach.
(ii) Ón sampla sin lastuas, mínigh cén fáth gur chóir go mbeadh trádáil idirnáisiúnta idir na tíortha úd.
(iii) Ríomhaigh na teorainneacha a bheadh i gceist ag na **téarmaí trádála** maidir le bia agus innealra **<u>araon</u>**. (25 marc)

(b) (i) Mínigh na téarmaí seo:
Téarmaí na Trádála **agus** Comhardú na Trádála.
(ii) Trácht a dhéanamh ar na torthaí don tír maidir leis an Chomhardú Trádála, dá dtiocfadh feabhas ar Théarmaí Trádála na Tíre. (25 marc)

(c) Luaigh agus mínigh **<u>CÚIG</u>** bhuntáiste a d'fhéadfadh a bheith ann do gheilleagar na tíre seo, Éire bheith toilteanach ar an chóras EURO a thabhairt isteach. (25 marc)
[75 marc]

6. **(a)** Tá ar a gcumas ag na Bainc Tráchtála creidmheas chruthú.
(i) Mínigh conas is féidir leis na Bainc Tráchtála creidmheas a chruthú.
(ii) Luaigh agus mínigh **<u>TRÍ</u>** chonstaic ar chumhacht na mbanc i gcruthú chreidmheasa. (35 marc)

(b) Ba mhian le banc pé brabús is mó is féidir a ghnóthú, ach is gá go leor airgid a choinneáil i seilbh chun an éileamh ar airgead tirim ag na custaimeirí a shásamh. Cén slí ina n-iarrann siad an dá fheidhm chontrártha seo a bhaint amach? (20 marc)

(c) Cén toradh a bheadh ann, dar leat:-
(i) má fhásann soláthar an airgid ag ráta níos tapúla ná an táirgeacht earraí agus seirbhísí i dtír ar bith;
(ii) má fhásann soláthar an airgid sa tír sin ag ráta níos moille ná an táirgeacht earraí agus seirbhísí? (20 marc)
[75 marc]

7. (a) Mínigh go cruinn céard is brí leis an téarma **"Ioncam Náisiúnta"**. (10 marc)

(b) I láthair na huaire in Éirinn, cé acu ceann a bheadh i gceist, dar leat: OTN (GNP) a bheith níos mó ná an OTI (GDP), nó a bheith ar chomhchéim leis, nó a bheith níos ísle ná é? Mínigh do fhreagra. (15 marc)

(c) (i) Minigh an bhrí atá ag an **'an Iolraitheoir'** agus scríobh an fhoirmle chun é a ríomh i ngeilleagar oscailte.

(ii) Measadh gur mar seo atá i ngeilleagar na hÉireann:
MPM = 0.4, MPT = 0.24 agus MPS = 0.26.
Ríomhaigh, le cabhair na foirmle, cén luach atá ag an iolraitheoir.
(Léirigh do chuid oibre ar fad).

(iii) Má thagann ardú £10m ar onnmhairí, cén méadú a bheadh ar an ioncam náisiúnta?
(Léirigh do chuid oibre ar fad). (35 marc)

(d) Cuirtear an t-eolas seo ar fáil dhuit maidir le tír áirithe:

	1990	**1998**
Olltáirgeacht Náisiúnta ar Phraghsanna an Mhargaidh	£2,000m	£2,400m

(i) Má bhí ardú 10% ar leibhéal na bpraghsanna ó 1990 go dtí 1998, ach gur fhan an daonra gan athrú, cé acu feabhas no donacht a tháinig ar an chaighdeán maireachtála? Mínigh do fhreagra.

(ii) Má lean leibhéal na bpraghsanna gan athrú agus gur tháinig méadú 25% ar an daonra, cé acu feabhas nó donacht a tháinig ar an chaighdeán maireachtála? Mínigh do fhreagra. (15 marc)

[75 marc]

8. (a) Caidé mar a d'éirigh le Geilleagar na hÉireann sa bhliain seo caite maidir le gach réimse díobh seo:

(i) fostaíocht / dífhostaíocht;
(ii) boilsciú;
(iii) rátaí úis;
(iv) fás eacnamaíochta;
(v) cáin ioncam.

Bíodh samplaí mar is cuí agat chun do fhreagraí a shoiléiriú.

(25 marc)

(b) Le blianta beaga, tá beartas á leanacht ag an rialtas in Éirinn roinnt comhlachtaí leathstáit a phríobháidiú.

(i) Déan trácht ar **TRÍ** shlí ina bhféadfadh an rialtas leas a bhaint as an airgead atá á ghnóthú as príobháidiú.

(ii) Fáthanna eacnmaíochta ar son nó i gcoinne an phríobháidithe a phlé.

(25 marc)

(c) Ag deire na bliana 1999 bhí timpeall £31 billiún mar iarmhéid gan íoc ar an Fhiachas Náisiúnta. Déan na torthaí eacnamaíochta - idir dearfa agus diúltach - atá ann de bharr an Fhiachais Náisiúnta a phlé.

(25 marc)

[75 marc]